

Невенка Ј. Поповић Шевић

<https://orcid.org/0000-0002-7435-2979>

Универзитет Привредна академија у Новом Саду

Факултет савремених уметности у Београду

Департаман за креативне комуникације

УДК 821.163.41.09 Радојевић Т.

DOI 10.46793/Uzdanic23.1.327PS

Примљен: 6. фебруар 2026.

Прихваћен: 19. фебруар 2026.

ПЕДАГОШКА КОМУНИКАЦИЈА ИЗМЕЂУ ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ

(Татјана Радојевић, *Педагошка комуникација у настави*, Косовска Митровица, Филозофски факултет, 2025, 150 стр.)

Научна монографија *Педагошка комуникација у настави* ауторке Татјане Радојевић представља свеобухватно и систематично дело посвећено једном од кључних, а често недовољно теоријски и практично артикулисаних сегмената савременог васпитнообразовног процеса – педагошкој комуникацији. Полазећи од савремених педагошких парадигми које наставу не сагледавају као једносмеран процес преношења знања, већ као сложену интеракцију учесника у процесу учења, ауторка у овој монографији гради јасно концептуално и методолошко упориште за разумевање комуникације као суштинске компоненте наставе.

Основни циљ монографије је да, поред теоријског аспекта педагошких комуникација у настави, стави фокус на константно наставничко усавршавање како би се обезбедило што ефикаснији образовни процес. Вредност ове монографије огледа се у томе што она педагошку комуникацију не третира као пратећи елемент наставе, већ као њен темељни механизам кроз који се обликују односи, развијају вредности, подстиче лични и социјални развој ученика и гради атмосфера поверења. Целокупно дело прожето је савременим педагошким парадигмама које наглашавају активну улогу ученика, партнерски однос у настави и значај комуникационе климе за развој критичког и креативног мишљења.

Монографија поред предговора обухвата шест поглавља, закључна разматрања, литературу и белешку о аутору. Монографија је структурисана у шест јасно разграничених, али унутрашње повезаних тематских целина: *Педагошка комуникација* (11–23), *Чиниоци педагошке комуникације* (27–37), *Природа и врсте педагошке комуникације* (47–62), *Структурални елементи педагошке комуникације* (74–92), *Наставни облици педагошке комуникације*

је (94–112) и *Кључни фактори успешне педагошке комуникације у настави* (114–131). Оваква организација омогућава поступно и логички доследно увођење читаоца у проблематику, од основних појмовних одређења до анализе конкретних наставних ситуација и фактора који условљавају успешност комуникације у пракси.

У предговору монографије јасно се истиче да педагошка комуникација није само инструментални елемент наставе, већ њена суштина, простор у којем се истовремено одвијају когнитивни, емоционални, социјални и васпитни процеси. Управо овакво полазиште позиционира монографију у оквире савремене педагошке мисли која инсистира на дијалошком, интерактивном и инклузивном приступу настави, те указује на значај комуникације за квалитет односа наставник–ученик, као и за целокупну климу учења.

У првој тематској целини, под називом *Педагошка комуникација* (11–23), ауторка поставља теоријске темеље за разумевање феномена педагошке комуникације, полазећи од општег појма комуникације као универзалне људске активности, указујући на њену сложеност и вишеслојност. Комуникација се не схвата као пука размена информација, већ као процес узајамног разумевања у коме се размењују значења, емоције и ставови. У том контексту педагошка комуникација добија специфичну димензију, јер се одвија у васпитно-образовном окружењу у коме је њен циљ не само пренос знања, већ и развој личности ученика. Истовремено, „педагошка комуникација се не своди искључиво на пренос информација, већ представља социјални чин који имплицира моделе понашања учесника (и наставника и ученика), као и развој интерперсоналних односа унутар образовног контекста” (17). Посебан нагласак стављен је на интеракцију као кључну компоненту наставе. Интеракција се приказује као динамичан однос који омогућава активну улогу ученика и стварање услова за дубинско учење. Ауторка јасно дефинише да се „педагошка комуникација не може остварити без интеракције, јер се информације између наставника и ученика не могу преносити у одсуству међусобног деловања” (18). Анализа фаза комуникације, њених својстава и аспеката показује да она није статичан процес, већ стално променљива и контекстуално условљена појава која захтева континуирану педагошку рефлексију.

Друго поглавље монографије, *Чиниоци педагошке комуникације* (27–37), усмерено је на анализу чинилаца који обликују педагошку комуникацију. Ауторка с правом истиче да комуникација у настави није изолован акт, већ резултат међудејства бројних фактора, међу којима се посебно издвајају настава као процес, наставник и ученик као кључни актери. Ова тематска целина усмерена је на чиниоце педагошке комуникације, при чему се посебно истиче улога наставника као кључног носиоца комуникационог процеса. Наставник је представљен као модел комуникационог понашања, чији стил, ставови и педагошка осетљивост директно утичу на атмосферу у учионици.

Ауторка истиче да у савременом добу улога наставника добија потпуно нове димензије, јер се са „претежно предавачке улоге, она све више помера ка улози стварног организатора наставног процеса и васпитача који брине о целовитом развоју личности ученика” (35). Истовремено, ученик се посматра као активни субјекат који својим искуствима, емоцијама и мотивацијом обликује комуникациони ток и „из пасивног пријемника знања прелази у активног учесника који самостално учи, процењује и доприноси процесу учења” (41). Разматрање личних карактеристика наставника и ученика, као и специфичности наставног контекста, доприноси разумевању динамике комуникације и указује на потребу свесног и промишљеног управљања овим процесом. Овај део монографије указује на сложеност односа у настави и на потребу да се комуникација посматра као резултат међусобног утицаја различитих актера и околности.

У трећем делу научне монографије, *Природа и врсте педагошке комуникације* (42–62), дата је опсежна класификација врста педагошке комуникације. Кроз анализу интерперсоналне, интрапсихичке, масовне, персоналне и аперсоналне комуникације, ауторка показује да се педагошка комуникација одвија на више нивоа и у различитим облицима. Ауторка Татјана Радојевић фокусира се и на трансформацију комуникацијских образаца под утицајем дигиталних технологија које су од посебног значаја за актуелну педагошку праксу, сматрајући да „употреба информацијско-комуникационих технологија у настави доприноси превазилажењу ограничења класичног модела образовања” (52). На овај начин би се значајно унапредила интеракција између главних актера у наставном процесу – наставника и ученика и омогућила боља видљивост наставних садржаја. Посебно је значајна подела на једносмерну и двосмерну комуникацију, јер се кроз њу јасно уочава разлика између традиционалних и савремених приступа настави. Анализа вербалне и невербалне комуникације указује на то да поруке у настави нису ограничене на речи, већ да обухватају и гестове, мимику, интонацију и друге невербалне сигнале који значајно утичу на разумевање и однос између наставника и ученика. Ауторка закључује да је „наставник у наставном процесу најодговорнији како за квалитет послате поруке, тако и за квалитет њеног пријема и утицаја” (66).

У четвртом поглављу ове научне монографије, *Структурални елементи педагошке комуникације* (74–92), ауторка се бави теоријским моделима педагошке комуникације и њиховом применом у наставној пракси. Ауторка детаљно анализира сваки елемент комуникационог процеса, указујући на њихову међусобну условљеност. Сваки од елемената структуралне педагошке комуникације разматра се у функцији унапређења наставне комуникације, при чему се посебна пажња посвећује комуникационим баријерама и њиховим психолошким, језичким и културолошким аспектима. Посебно је важно што се баријере не посматрају као споредан проблем, већ као фактор

који може суштински нарушити квалитет комуникације. У том контексту баријера је од кључног значаја кад је у питању организација и вођење наставног процеса, „јер добра педагошка комуникација не подразумева само пренос информација, већ и изградњу међусобног разумевања” (86), што се постиже препознавањем и превазилажењем баријера у међусобној комуникацији наставник–ученик. Анализа линеарног, интерактивног и трансакционог модела показује да се педагошка комуникација развија од једноставних ка сложенијим облицима, што одражава и еволуцију савремене наставе. Ова анализа има изразиту дијагностичку и практичну вредност, јер наставницима омогућава да препознају и отклањају сметње у комуникацији.

Пета тематска целина, *Наставни облици педагошке комуникације* (94–112), доноси снажну везу између теорије и праксе, јер анализира конкретне наставне облике педагошке комуникације. Фокус је стављен на конкретне наставне облике педагошке комуникације, као што су излагање наставника, постављање питања, подстицаји за размишљање и наставни разговор. Ауторка наглашава значај подстицајних питања, активног слушања и промишљене интеракције са ученицима, на ефективан и пријемчив начин за њих. На овај начин се сугерише да све споменуто „доприноси квалитету педагошке комуникације” (100), што је кључно како за лакше савладавање и праћење наставног процеса, тако и за формирање критичког става и промишљања код ученика. Овим сегментом монографије се указује да ниједан облик није сам по себи добар или лош, већ да његова вредност зависи од начина примене и комуникационе климе. Оваквим приступом педагошка комуникација се не посматра само као средство ефикаснијег преноса знања, већ као простор за развој самосталности и активног учешћа ученика. Кроз наставни разговор као облик педагошке комуникације креира се својеврсни дијалог, којим се дефинише и унапређује комуникација учесника у наставном процесу. Посредством различитих дискусија и активног учешћа обеју страна у наставном процесу, ученици се припремају за самостално учење и рад.

Шесто поглавље научне монографије, под називом *Кључни фактори успешне педагошке комуникације у настави* (114–131), усмерено је на анализу кључних чинилаца успешне педагошке комуникације у наставном процесу. Ауторка разматра особености ученика попут пола, узраста, карактера и типа личности у различитим етапама наставног рада, чиме сугерише да је препорука да „наставник прилагоди комуникацијске стратегије индивидуалним карактеристикама ученика како би сваком ученику омогућио оптималне услове за учење и развој” (117). Посебно место заузима анализа компетентности наставника и његовог васпитног карактера, који се препознају као пресудни фактори у стварању креативног окружења за учење. Поред остваривања ефикасне педагошке комуникације, компетенције обезбеђују „квалитетан, инклузивни и прилагођени наставни процес” (131).

Демократски стил се препознаје као најподстицајнији, јер омогућава стварање безбедног и подржавајућег окружења за учење. Овим сегментом монографије јасно се истиче да успешна педагошка комуникација подразумева континуирано професионално усавршавање наставника и развијање комуникационих компетенција.

У целини посматрано, монографија *Педагошка комуникација у настави* представља значајан научни допринос области педагогије и дидактике. Њена вредност огледа се у систематичности, јасноћи излагања и интеграцији теоријских и практичних аспеката педагошке комуникације. Монографија представља изузетно вредан допринос педагошкој теорији и пракси, јер показује да педагошка комуникација није техника, већ темељ квалитетног и свестраног образовног процеса.

Полазећи од закључних разматрања ауторке, може се констатовати да монографија *Педагошка комуникација у настави* уверљиво потврђује тезу о педагошкој комуникацији као темељном и незаменљивом елементу васпитнообразовног процеса. Комуникација се у овом делу не третира као пратећа или помоћна појава наставе, већ као њена суштинска димензија, у оквиру које се обликују односи, вредности, знања и целокупни развој ученика. Ауторка доследно показује да педагошка комуникација превазилази оквире једноставног преноса информација и постаје простор динамичне, двосмерне и смислене интеракције, засноване на уважавању, емпатији и поверењу.

Посебна вредност монографије огледа се у наглашавању интерактивне природе наставе и у сагледавању педагошке комуникације као процеса који омогућава развој критичког мишљења, креативности и активног учешћа ученика. Ауторка убедљиво аргументује да ефикасност комуникације зависи од способности наставника да је прилагоди индивидуалним карактеристикама ученика, али и од спремности ученика да преузму активну улогу у наставном процесу. На тај начин, комуникација се позиционира као заједничка одговорност свих учесника наставе, а не као једносмеран наставников акт.

Закључно, може се истаћи да монографија *Педагошка комуникација у настави* представља целовито, теоријски засновано и практично релевантно дело које значајно доприноси проучавању педагошке комуникације. Њена научна и стручна вредност огледа се у способности да интегрише теоријска сазнања са захтевима савремене наставне праксе, те да подстакне наставнике и истраживаче на критичко преиспитивање сопствене комуникационе праксе. С тим у вези, овај научни приказ потврђује да монографија има потенцијал да послужи као значајна референтна основа за даља истраживања и као подстицај за унапређење васпитнообразовног рада у правцу хуманијег, интерактивнијег и развојно оријентисаног образовања.